

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาพฤติกรรมจริยธรรมทางสังคมของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุ และ
สถานสงเคราะห์คนชรา ในกรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยแบบบรรยาย โดยมีราย
ละเอียด ดังนี้

1. การรวบรวมเอกสาร
2. การสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย
3. กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
4. สร้างและทดลองเครื่องมือ
5. เก็บรวบรวมข้อมูล
6. การวิเคราะห์ข้อมูล
7. การนำเสนอข้อมูล

1. การรวบรวมเอกสาร

ได้คัดมาจากหนังสือ บทความต่าง ๆ ในหอสมุดกลางจุฬาลงกรณ์มหา
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
นอกจากนี้มีการสำรวจข้อมูลในชมรมผู้สูงอายุต่าง ๆ ในสถานสงเคราะห์คนชราบ้าน
บางแค และกรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทย

2. การสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย

เมื่อได้เอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุและจริยธรรมแล้วจึงนำมาสร้างกรอบแนวคิด คือ แนวความคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุ โดยใช้หลักแผนผู้สูงอายุซึ่งได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างประชากร ปัญหาด้านสุขภาพอนามัยทั้งร่างกายและจิตใจ การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ดังได้กล่าวในบทนำแล้ว การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเสมือนปฏิกิริยาลูกโซ่ (CHAIN REACTION) ซึ่งกระทบต่อประชากรทุกกลุ่ม เกี่ยวกับพฤติกรรมจริยธรรมทางสังคมของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุ และสถานสงเคราะห์คนชรา ได้ใช้แนวคิดในเรื่องจิตวิทยา จริยธรรม และจิตวิทยาภาษา กรุงเทพมหานคร (ดวงเดือน พันธมนาวิน , 2524: 5) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมจริยธรรมในสังคมไทย โดยเฉพาะในกรุงเทพมหานครที่บุคคลในสังคมพบแรงกดดันในสภาพต่าง ๆ ทำให้จริยธรรมในสังคมไทยนั้นมีลักษณะน่าเป็นห่วง และสมควรได้รับการปรับปรุง แก้ไขยิ่งขึ้น และในฐานะผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มบุคคลที่ต้องถ่ายทอดวัฒนธรรม ประเพณี สังคม ฯลฯ มาสู่ชนรุ่นหลัง จะมีพฤติกรรมจริยธรรมไปในทางใดจึงได้กรอบในการวิจัยครั้งนี้คือ การศึกษาพฤติกรรมที่เกี่ยวกับจริยธรรมทางสังคมของผู้สูงอายุโดยเฉพาะในชมรมผู้สูงอายุและสถานสงเคราะห์คนชราในกรุงเทพมหานคร

3. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร ที่ให้บริการ และสงเคราะห์ผู้สูงอายุ มีดังนี้

1. สถานสงเคราะห์คนชรา บ้านบางแค
2. ศูนย์บริการทางสังคม ผู้สูงอายุ ดินแดง
3. ศูนย์บริการผู้สูงอายุ ในสถานสงเคราะห์คนชราบ้านบางแค
4. บริการการศึกษานอกโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุ กรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ
5. คลินิกผู้สูงอายุ โรงพยาบาลประสาท

6. คลินิกผู้สูงอายุ โรงพยาบาลพระมงกุฎ
7. คลินิกผู้สูงอายุ โรงพยาบาลรามา
8. คลินิกผู้สูงอายุ โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์
9. สภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทย
10. ชมรมผู้สูงอายุ โรงพยาบาลสงฆ์
11. สมาคมข้าราชการทหาร มหาตไทย
12. ชุมนุมผู้สูงอายุ โรงพยาบาลประสาท มุลินีวิจัยประสาทในพระบรม

ราชูปถัมภ์

13. สมาคมคลังปัญญาอาวุโส แห่งประเทศไทย
14. มุลินีวิจัยวัดน่านิवास
15. มุลินีวิชารานุเคราะห์
16. มุลินีวิโรงพยาบาลเซ็นหลุยส์

นอกจากนี้ยังมีชมรมผู้สูงอายุในต่างจังหวัดอีก 36 จังหวัด มีลักษณะคล้ายคลึงกันคือ การบริการด้านต่าง ๆ สำหรับผู้สูงอายุ การเลือกหน่วยงานใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย โดยใช้วิธีการจับสลากรายชื่อขึ้นมาจากชมรมผู้สูงอายุต่าง ๆ ขึ้นมา 4 หน่วยงาน และจากสถานสงเคราะห์ขึ้นมา 1 หน่วยงาน ได้ดังนี้

1. ศูนย์บริการทางสังคมผู้สูงอายุ ดินแดง
2. สมาคมคลังปัญญาอาวุโส
3. ชุมนุมผู้สูงอายุโรงพยาบาลประสาท มุลินีวิประสาทในพระบรมราชูปถัมภ์
4. ชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลสงฆ์

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ ผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุ และสถานสงเคราะห์คนชราทั้งหมด 1093 คน ได้จาก

- ผู้สูงอายุที่อยู่ในสถานสงเคราะห์คนชราบ้านบางแค จำนวน 339 คน

(ข้อมูลจากกรมประชาสัมพันธ์ เดือนสิงหาคม 2533)

- ผู้สูงอายุจากศูนย์บริการทางสังคมผู้สูงอายุดินแดง จำนวน 80 คน

(ข้อมูลจากกรมประชาสัมพันธ์ เดือนสิงหาคม 2533)

- ผู้สูงอายุจากสมาคมคลังปัญญาอาวุโสแห่งประเทศไทย จำนวน 170 คน (ข้อมูลจากสมาคมคลังปัญญาอาวุโสแห่งประเทศไทย เดือนสิงหาคม 2533)

- ผู้สูงอายุจากชุมนุมผู้สูงอายุโรงพยาบาลประสาท มุลินีวิจัยประสาท ในพระบรมราชูปถัมภ์ จำนวน 104 คน (ข้อมูลจากมุลินีวิจัยประสาท ในพระบรมราชูปถัมภ์ เดือนกันยายน 2533)

- ผู้สูงอายุจากชุมนุมผู้สูงอายุโรงพยาบาลสงฆ์ จำนวน 400 คน (ข้อมูลจากชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลสงฆ์ เดือนกันยายน 2533)

กลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่าง ดังนี้

สุ่มกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้สูงอายุตามวิธีของทาโรยามาเน (Taro Yamane, 1970:580-581) จากประชากรทั้งหมด 1093 คน ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 เปอร์เซนต์ คิดขนาดความคลาดเคลื่อน (e) เป็น .05 และใช้สูตร

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

(เมื่อมีระดับความมีนัยสำคัญเป็น .05)

เมื่อ	n	แทนขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
	N	แทนขนาดประชากร
	e	แทนความคลาดเคลื่อน (ของข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากตัวอย่างประชากร) เท่าที่ยอมรับได้

$$n = \frac{1093}{1 - 1093(.05)^2}$$

$$= 293 \text{ คน}$$

ได้ผู้สูงอายุเป็นกลุ่มตัวอย่างรวมทั้งหมด จำนวน 293 คน

โดยมีวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยการนำรายชื่อผู้ที่เป็นสมาชิกทั้งหมดมาเรียงลำดับตัวอักษร และสุ่มทุก ๆ 5 คน ตามหมายเลขที่ 5, 10, 15 เป็นต้น

แต่เนื่องจากการตรวจสอบความสมบูรณ์ถูกต้องของแบบสัมภาษณ์แล้ว มีแบบสัมภาษณ์บางส่วนที่ผู้ตอบให้ข้อมูลไม่สมบูรณ์ และแบบสัมภาษณ์ที่ครบถ้วนสมบูรณ์สำหรับการวิเคราะห์จำนวน 241 ฉบับ คิดเป็น 82.25 เปอร์เซ็นต์ โดยจำแนกตามสภาพการเป็นสมาชิก ดังนี้

ตารางที่ 1 จำนวนผู้สูงอายุในหน่วยงานต่าง ๆ ที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่าง

สภาพการเป็นสมาชิก	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
สถานสงเคราะห์คนชราบ้านบางแค	339	84
ศูนย์บริการทางสังคมผู้สูงอายุ ดินแดง	80	23
สมาคมคลังปัญญาอาวุโสแห่งประเทศไทย	170	34
ชุมนุมผู้สูงอายุโรงพยาบาลประสาท - มูลนิธิวิจัยประสาทในพระบรมราชูปถัมภ์	104	32
ชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลสงฆ์	400	68
รวม	1093	241

* สัดส่วนที่ได้นำมาจากการคำนวณตามค่าร้อยละตามสูตร

$$\text{สัดส่วนกลุ่มตัวอย่าง} = \frac{\text{จำนวนสมาชิกในหน่วยงาน} * 100}{\text{จำนวนประชากรทั้งหมด}}$$

4. การสร้างและทดลองเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสัมภาษณ์พฤติกรรมจรรยาบรรณทางสังคมของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุและสถานสงเคราะห์คนชรา ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 1 ชุด ประกอบด้วยข้อคำถาม 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้ตอบ

- ก. การเป็นสมาชิก
- ข. เพศ
- ค. อายุ
- ง. ศาสนา
- จ. ระดับการศึกษา
- ฉ. อาชีพ
- ช. รายได้
- ซ. สถานภาพสมรส
- ญ. ความรู้สึกต่อชีวิตในปัจจุบัน
- ฎ. อุปนิสัยส่วนตัว

ตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับพฤติกรรมจรรยาบรรณทางสังคมของผู้สูงอายุ ในรายละเอียดเกี่ยวกับพฤติกรรมต่างๆ ที่กำหนดขึ้น ว่าเคยกระทำอยู่ในระดับใด แบบสัมภาษณ์เป็นแบบประเมิน (Rating Scale) ชนิด 5 ช่วง แต่ละช่วงมีความหมายดังนี้

5	หมายความว่า	มากที่สุด
4	หมายความว่า	มาก
3	หมายความว่า	ปานกลาง
2	หมายความว่า	น้อย
1	หมายความว่า	ไม่เคย

ตอนที่ 3 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับพฤติกรรมจริยธรรมทางสังคมของผู้สูงอายุ ในรายละเอียดเกี่ยวกับการกระทำว่าเคยหรือไม่ และความรู้สึกในพฤติกรรมต่าง ๆ ที่กำหนดขึ้น โดยเป็นคำถามแบบเลือกตอบพร้อมเหตุผลประกอบ ดังนี้

เห็นด้วย..... เพราะ.....

ไม่เห็นด้วย..... เพราะ.....

การสร้างเครื่องมือในการวิจัยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเขียนข้อคำถามอันจะนำไปสู่คำตอบที่ตอบสนองจุดประสงค์ของการวิจัย

ขั้นที่ 2 นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญทางจริยธรรมและผู้สูงอายุ จำนวน 3 ท่านตรวจหาความจริง จากนั้นผู้วิจัยจะปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ตามข้อคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน

ขั้นที่ 3 นำแบบสัมภาษณ์ไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ตรวจแก้สำนวนภาษาแล้วนำไปทดลองใช้กับประชากรที่มีลักษณะใกล้เคียงกับประชากรที่ศึกษาแต่อยู่ต่างหน่วยงานที่ศึกษา จำนวน 20 คน เพื่อทดสอบดูว่าเมื่อนำไปใช้แล้วเกิดปัญหาใดบ้าง

3.1 ผู้สูงอายุไม่สามารถตอบคำถามได้ในครั้งเดียวจนหมดคำถามโดยอาจจะเบื่อจำนวนมาก หรือสุขภาพไม่ดี

3.2 คำถามหลายข้อมีลักษณะเข้าใจได้หลายทาง

3.3 ผู้สูงอายุมักชอบเล่าเหตุการณ์ต่าง ๆ (ความหลัง) ให้ฟัง ทำให้ค่อนข้างใช้เวลามากในแต่ละคน

ขั้นที่ 4 นำแบบสัมภาษณ์ที่ทดลองใช้แล้วมาหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α Coefficient) ของครอนบาช (Cronbach) ใช้สำหรับหาความเชื่อมั่นของคำถามที่เป็นชนิดประเมินค่า (Rating Scale) ซึ่งหาจากสูตรสัมประสิทธิ์ α คือ (อ้างอิงใน ประคอง กรรณสูต, 2525:52)

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left(1 - \frac{\sum s_i^2}{s_x^2} \right)$$

เมื่อ	α	แทนค่าความคงที่ภายในที่ใช้ประมาณความเชื่อมั่นของแบบสัมภาษณ์
	$\sum s_i^2$	ผลรวมของความแปรปรวนของคะแนนแต่ละข้อ
	s_x^2	ความแปรปรวนของคะแนนของผู้รับการทดสอบทั้งหมดหรือกำลังสองของส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
	n	จำนวนข้อแบบสัมภาษณ์

ขั้นที่ 5 แก้ไขข้อบกพร่อง ดังนี้

- 5.1 ปรับปรุงคำถามให้กระชับและเข้าใจเป็นไปในทางเดียวกัน
- 5.2 การเล่าเหตุการณ์ของผู้สูงอายุ ต้องมีการสอดแทรกคำถามจะได้เบนความสนใจของผู้สูงอายุ และพิมพ์แบบสัมภาษณ์ตามจำนวนที่ต้องการคือ 241 ฉบับ

ฉบับ

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล มีวิธีการดังนี้

- 5.1 ขอให้บัณฑิตวิทยาลัยออกหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัยไปยังหน่วยงานต่างๆ ที่ทำการวิจัย ได้แก่

- 5.1.1 อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์
- 5.1.2 ผู้อำนวยการสถานสงเคราะห์คนชราบ้านบางแค
- 5.1.3 ผู้อำนวยการสมาคมคลังปัญญาอาวุโส
- 5.1.4 หัวหน้าศูนย์บริการทางสังคมผู้สูงอายุ ดินแดง

5.1.5 ชมรมผู้สูงอายุ โรงพยาบาลสงฆ์

5.1.6 ชุมนุมผู้สูงอายุ โรงพยาบาลประสาท มูลนิธิวิจัยประสาท
ในพระบรมราชูปถัมภ์

5.1.7 ผู้อำนวยการสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทย

5.2 การวางแผนปฏิบัติงานสนาม โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยร่วมประชุมวางแผน การเก็บรวบรวมข้อมูลและรับทราบวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้ว่าเป็น การสัมภาษณ์ผู้สูงอายุด้านความรู้สึก ความคิดเห็นในพฤติกรรมจริยธรรมทางสังคม ซึ่ง ผู้สูงอายุมีข้อจำกัดหลายประการ เช่น สุขภาพกายและใจ

5.3 พบกลุ่มตัวอย่าง พุดคุยทำความคุ้นเคยกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้กลุ่ม ตัวอย่างเข้าใจและวางใจในการสัมภาษณ์ตามแบบสัมภาษณ์

6. การวิเคราะห์ข้อมูลมีวิธีการดังนี้

6.1 นำแบบสัมภาษณ์ทั้งหมดที่ใช้ในการสัมภาษณ์มาตรวจสอบความถูกต้อง สมบูรณ์ด้วยการอ่านแบบสัมภาษณ์ทุกฉบับ

6.2 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS-X (Statistical - Package For The Social Science Version x.)

6.2.1 แบบสัมภาษณ์ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับ การเป็น สมาชิกเพศ อายุ ศาสนา ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ สถานภาพสมรส ความรู้สึก ต่อชีวิตในปัจจุบันอุปนิสัยส่วนตัว วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ แล้วมาเสนอผลวิเคราะห์ในรูปตารางประกอบความเรียง

6.2.2 แบบสัมภาษณ์ตอนที่ 2 และ 3 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรม จริยธรรมทางสังคมของผู้สูงอายุที่กำหนดขึ้น ไปวิเคราะห์โดยใช้ค่า มัชฌิมเลขคณิต ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) T - Test

6.2.3 นำแบบสัมภาษณ์ตอนที่ 3 ที่วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาความถี่ ค่าแนวร้อยละด้วย และเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มโดยทดสอบความมีนัยสำคัญด้วย χ^2 (Chi - Square และ T-Test)

6.3 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

6.3.1 ค่าร้อยละ (Percentage)

ใช้สูตร

$$\text{ร้อยละ} = \frac{\text{จำนวนผู้ตอบ} \times 100}{\text{จำนวนประชากรทั้งหมด}}$$

6.3.2 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)

ใช้สูตร

$$\bar{X} = \frac{\sum fx}{N}$$

เมื่อ $\bar{X}$ = ค่ามัธยฐานเลขคณิต (ค่าเฉลี่ย)

x = คะแนนที่กำหนดตามสเกล

f = จำนวนผู้ตอบในแต่ละสเกล

$\sum fx$ = ผลรวมของคะแนนทั้ง จำนวน

N = จำนวนผู้ตอบทั้งหมด

6.3.3 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ใช้สูตร

$$s_x = \sqrt{\frac{N \sum fx^2 - (\sum fx)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ s_x = ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

f = จำนวนผู้ตอบในแต่ละสเกล

x = คะแนนที่กำหนดตามสเกล

N = จำนวนผู้ตอบทั้งหมด

6.3.4 T - Test (ใช้ทดสอบมีนัยสำคัญว่าพฤติกรรมในแต่ละด้านเฉลี่ยสูงกว่า 3 อย่างมีนัยสำคัญหรือไม่

ใช้สูตร
$$t = \frac{\bar{x} - 3}{\sigma_{\bar{x}}}$$

เมื่อ
$$\sigma_{\bar{x}} = \frac{\sigma}{\sqrt{N}}$$

$\bar{x}$ = ค่าเฉลี่ย

$\sigma_{\bar{x}}$ = ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของค่าเฉลี่ย

N = จำนวนประชากรที่ปฏิบัติในเรื่องนั้นๆ

6.3.5 ค่า T - Test เปรียบเทียบ 2 กลุ่ม

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ใช้สูตร
$$t = \frac{\bar{x}_1 - \bar{x}_2}{\sqrt{\frac{\sum x_1^2 + \sum x_2^2}{N(N-1)}}}$$

$$\left[\frac{\sum x_1^2 + \sum x_2^2}{N(N-1)} \right]$$

เมื่อ $\bar{x}_1$ = ค่าเฉลี่ยของตัวอย่างประชากรชุดที่ 1

$\bar{x}_2$ = ค่าเฉลี่ยของตัวอย่างประชากรชุดที่ 2

$\sum x_1^2$ = ผลรวมของคะแนนของตัวอย่างประชากรชุดที่ 1

$\sum x_2^2$ = ผลรวมของคะแนนของตัวอย่างประชากรชุดที่ 2

N = จำนวนตัวอย่างประชากรทั้งหมด

6.3.6 การทดสอบความมีนัยสำคัญด้วย Chi - Square

ใช้สูตร
$$\chi^2 = \sum \left[\frac{(f_o - f_e)^2}{f_e} \right]$$

เมื่อ χ^2 = ค่า Chi - Square

f_o = ความถี่ที่ได้จากการปฏิบัติ

f_e = ความถี่ที่คาดหวังว่าเป็นจริง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

7. การนำเสนอข้อมูล

เน้นการบรรยายโดยใช้ตารางประกอบความเรียง และสรุปความคิดเห็น

7.1 แบบสัมภาษณ์ตอนที่ 1 และตอนที่ 2 ใช้ตารางประกอบความเรียง

7.2 แบบสัมภาษณ์ตอนที่ 3 เป็นการสรุปความคิดเห็นจากข้อความถามปลายเปิด

ของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุ และในสถานสงเคราะห์คนชรา